

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО. АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРОЦЕС

ТЕОРІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

УДК 342.922 : 347.994 (477)

*Бевзенко Володимир Михайлович,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри адміністративного права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ФІКЦІЇ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ Й АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

У статті названі фікції, які використовуються в адміністративному процесі, обґрунтовано їх практичне значення. Визначено види адміністративних процесуальних фікцій, сформульовано їх сутнісні ознаки й поняття.

Ключові слова: Кодекс адміністративного судочинства України, юридичні фікції, адміністративне судочинство, адміністративне правосуддя, адміністративний процес.

Галузям національного права, зокрема, й адміністративному процесуальному, притаманне використання конструкцій, категорій і понять, які у фізичному розумінні не існують і є винятково продуктом людського мислення. Такі величини отримали назву фіктивних або юридичних фікцій, тобто таких, що представляють собою вигадку, неіснуючий об'єкт. Теорія фікцій, яка, за переконанням Є. М. Трубецького, первісно була розроблена Ф. К. Савіньї, мала у дореволюційний період численних прихильників. Її сутність зводилася до такого: з одного боку, для досягнення сукупності необхідних цілей, які не можуть бути здійснені розрізненими зусиллями окремих людських індивідів, уявляється необхідним створювати установи й

корпорації, наділяючи їх майновими й іншими правами. З іншого боку, правоздатностям бракує такого реального суб'єкта, який би міг вважатися їх власником, носієм. Втім, прав безсуб'єктних бути не може: неможливо говорити про права не інакше як приписуючи їх кому-небудь. Власне цим й пояснюється необхідність використання фікцій, які передбачають створення (творення у людській уяві) вигаданої, штучної особи [1, с. 345].

За переконанням юристів Стародавнього Риму, найперша й головна риса юридичних фікцій у римському праві полягала у тому, що ці фікції зобов'язували "визнати існуючу обставину за неіснуючу й, навпаки, неіснуючу за існуючу". Римські юристи вва-

<http://law.univ.kiev.ua/images/stories/app/2012-2.pdf>

жали незрозумілі слова в заповіті не-написаними, повернуті речі з дефектами сприймали як їх неповернення, тобто у таких випадках вони визнавали неіснуючим те, що існувало в дійсності. Наприклад, у разі коли peregrinus (іноземець, житель римської колонії, які не мали римського громадянства) сприймався як громадянин Риму чи римлянин, який повернувся з полону вважався таким, що у полоні не перебував, римське право визнавало існуючим те, що насправді не існувало [2, с. 15].

Попри те, що вчення про юридичні фікції отримало певний розвиток у сучасній вітчизняній й зарубіжній правовій науці [2; 3; 4], наразі відсутні дослідження сутності й дії саме цього явища у адміністративному процесуальному праві України. Разом із тим, аналіз теми юридичних фікцій виглядає не лише цікавим з точки зору теоретичної процесуальної науки, але й позитивно позначається на правозастосовчій діяльності адміністративних судів, оскільки вони (фікції) створюють можливості швидкого й істинного сприйняття правовідносин, які є предметом розгляду й вирішення у адміністративному суді, захисту публічних прав, свобод, законних інтересів, ухвалення цим судом обґрунтованих й законних рішень у адміністративних справах.

Юридичні фікції (зокрема, й ті, що використовуються в адміністративному процесі та регулюються адміністративними процесуальними нормами) як продукт історичного розвитку й науково-дослідницької діяльності у сучасному вигляді постали під впливом філософії, соціології, психології,

логіки, правничої науки. Ці галузі науки, значною мірою наділені якостями абстрактності й до певної міри – невідзначеності, у процесі людської еволюції розробляли конструкції, категорії й поняття, які б мали наповнювати своєрідне "провалля" у людському суспільстві, "насиченому" правом. Будь-яке право обумовлене суспільством, тож лише передбачаючи суспільство розумних людей можна говорити про право; право є необхідною умовою будь-якого суспільства, воно – загальний порядок, якому має підкорюватися як суспільство в цілому, так і окремих його самостійний учасник [1, с. 230]. Г. Ф. Дормідонтовим було доведено, що юридична фікція є засобом людського мислення, який полягає у визнанні існування неіснуючої обставини чи, навпаки, неіснуючого – існуючим, причому такий засіб використовується для розв'язання завдань за допомогою оманливого положення (інструментарію). Важливо, що допустимість й прийнятність юридичних фікцій передбачається об'єктивним правом [2].

Юридичні фікції вже давно потрапили в обіг ділового мовлення в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, засобах масової інформації, вони стали надбанням розмовно-побутової сфери. Юридичні фікції як соціально-філософське явище поступово "переносяться" і "проникають" із теоретичної науки й покладаються в основу утворення системи національного "законодавчого", формалізованого права; фікції взаємозалежать й взаємодоповнюють одне одного, а відтак, – без них не може обійтися жодна галузь права, інші складо-

ві такої галузі – норма права, інститут галузі права, підгалузь права. Юридичні фікції, за уявленнями юристів Стародавнього Риму, виконують подвійну функцію: поширюють правові норми на неурегульовані правом суспільні відносини; слугують засобом юридичного заощадження, тобто являють собою легальні способи більш швидкого й простого вирішення різноманітних питань [2, с. 15].

Отже, вирішальна роль в обґрунтуванні, формуванні й запровадженні юридичних фікцій, безсумнівно, належить правовій науці, яка є рушійною силою творення й вдосконалення національного законодавства. Слід погодитися, що фікція як засіб (продукт) юридичної техніки характеризується такими ознаками: 1) використовується для врегулювання суспільних відносин, що характеризуються станом незаповненої невизначеності; 2) є прийомом юридичної техніки, який застосовується у випадках, коли іншими засобами досягнути цілі поставлені законодавцем неможливо; 3) юридична фікція є одним із вдаливих засобів технічного оформлення правових норм за рахунок стислості і категоричності формулювання; 4) значення юридичної фікції, як прийому законодавчої техніки, полягає в тому, що вона є носієм законодавчої політики; 5) метод юридичної фікції застосовується не лише для формулювання окремої норми права, але і для утворення інститутів права [3, с. 89-90].

Втім, з огляду на причетність юридичних фікцій до різних галузей права, вони, відповідно, можуть як поєднувати ознаки різних галузей права,

так і зберігати винятково галузеві ознаки. Такий висновок цілком придатний для юридичних фікцій в адміністративному процесуальному праві України. Потреба обґрунтування сутності фікцій в адміністративному процесуальному праві України й вироблення відповідного повноцінного вчення обумовлені насамперед тією обставиною, що чинний Кодекс адміністративного судочинства України містить у собі чималу кількість таких фікцій, які, до того ж, постійно використовуються під час здійснення адміністративного судочинства, є предметом обговорення учасниками адміністративних справ. Так, вже у перших статтях Кодексу адміністративного судочинства України (зокрема, у ст.ст. 1–3) можемо спостерігати такі категорії фіктивного змісту – адміністративна справа, юрисдикція, повноваження адміністративних судів, адміністративні справи, адміністративне судочинство, юридичні особи, публічно-правові відносини, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, владні управлінські функції, публічно-правовий спір, адміністративний суд, адміністративний процес, суб'єкт владних повноважень.

Глибині (розробленості) сучасного вчення про фікції в адміністративному процесуальному праві, змістовності й обґрунтованості його використання в адміністративному процесі влучно відповідає вислів Л. Й. Петражицького, – у гонитві за привидами, й у більш-менш, дотепному й ґрунтовному вигадуванні й конструюванні неіснуючих речей (за допомогою метафізичних, містичних і т.п.

гіпотез, різних неумисних вигадок чи навіть умисного прийняття неіснуючого за існуюче, з виправданням, що без цього, без так званих фікцій, неможливо вирішити проблеми) перебували й продовжують перебувати вчення юристів і філософів про право і його елементи, види тощо; до того ж з плином часу ці вчення стають не лише все більш суперечливими, багатими за кількістю протилежних тверджень, але й все більш і більш темними, замкненими й протиприродними [5, с. 106].

Надто відчутними постають проблеми використання фікцій в адміністративному процесі, коли справа доходить до з'ясування у адміністративному суді зокрема таких питань як: дія і застосування принципів адміністративного судочинства й процесу, визначення адміністративної юрисдикції (підвідомчості) і підсудності адміністративних справ, належної сторони у адміністративній справі, кваліфікація предмета правового спору, обчислення процесуальних строків тощо.

Так, 2010 року Вищим адміністративним судом України у процесі здійснення узагальнення практики розгляду справ за позовами фізичних осіб із приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності виявлено, що у судовій практиці виникали ускладнення під час визначення судової юрисдикції [6].

Як свідчать матеріали розглянутих судами справ, у судовій практиці траплялися випадки недотримання суда-

ми вимог Кодексу адміністративного судочинства України щодо юрисдикції справ, котрі виникли за позовами фізичних осіб із приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності. Наприклад, закриваючи провадження у справах, суди виходили з того, що предметом спору у таких справах є накладення адміністративних стягнень, а тому відповідно до п. 3 ч. 3 ст. 17 Кодексу адміністративного судочинства України компетенція адміністративних судів на ці спори не поширюється [6].

Зазначені порушення норм процесуального права були підставою для скасування судових рішень. Прикладом є справа Миколаївського районного суду Львівської області за адміністративним позовом громадянина І. до старшого державного інспектора з охорони навколишнього природного середовища у Львівській області про визнання протиправною та скасування постанови про накладення адміністративного стягнення. Ухвалою суду першої інстанції від 2 жовтня 2007 року відмовлено у відкритті провадження у справі з огляду на те, що компетенція адміністративних судів не поширюється на публічно-правові справи про накладення адміністративних стягнень. Ураховуючи те, що позивач просить визнати протиправною та скасувати постанову про накладення адміністративного стягнення, справа не підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства [6]. Ухвалою Львівського апеляційного адміністративного суду від 8 липня 2008 року рішення суду першої інстанції скасовано, а справу

направлено до місцевого суду для вирішення питання про відкриття провадження у справі. Суд апеляційної інстанції зазначив, що предметом оскарження у справі є рішення суб'єкта владних повноважень, ухвалене у справі про притягнення до адміністративної відповідальності гр. І., а тому суд першої інстанції дійшов помилкового висновку про неналежність розгляду цієї справи в порядку адміністративного судочинства [6].

Дослідження норм Кодексу адміністративного судочинства України, судової практики у адміністративних справах у підсумку уможливили деякі висновки щодо сутності фікцій адміністративного процесуального права. Насамперед, впадає в око адміністративно-правове походження цих фікцій. Особливо переконливо про таке походження фікцій свідчить зміст р. І "Загальні положення" Кодексу адміністративного судочинства України, у якому закріплені й визначені основоположні публічно-правові категорії й конструкції, використовувані у наступних частинах цього кодексу. Зокрема, принциповим у вказаній частині Кодексу адміністративного судочинства України є визначення того, що діяльність адміністративного суду здійснюється у зв'язку із захистом публічних прав, свобод та законних інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, котрі перебували у публічно-правових відносинах із публічною адміністрацією. Таким чином, введенню в обіг фікцій адміністративного процесуальної якості передують законодавче закріплення фікцій дещо іншого походження – адміністративно-правового.

Отже, безперечним є те, що перед використанням адміністративних процесуальних фікцій обов'язково в обіг запроваджуються адміністративно-правові фікції, які "викликають" до існування й взаємопов'язаної взаємодії не лише процесуальні фікції, але й спонукають до формування такої цілісної й відносно самодостатньої конструкції як адміністративний процес.

Відсутність адміністративно-правових фікцій унеможливила би формування повноцінного адміністративного процесуального законодавства, вчення й практики про адміністративну процесуальну діяльність, спрямовану на судовий захист суб'єктивних прав, свобод, законних інтересів суб'єктивного змісту. Таким чином, вкотре можемо засвідчити принципову взаємобумовленість й взаємозалежність науки адміністративного права й адміністративного процесуального права.

Тож певні, що сучасне наукове пізнання об'єктивних закономірностей адміністративно-правової дійсності та їх наступне й чітке відтворення у нормах чинного законодавства, теоретична розробленість й обґрунтованість конструкцій і категорій, понять публічно-правового змісту безпосередньо впливатимуть на якість і доступність адміністративного судочинства. Доконаним фактом є те, що чимало надбань й висновків сучасної науки адміністративного права відтворені у нормах Кодексу адміністративного судочинства України.

Тож, хіба, наприклад, не викликані складнощі з визначенням юрисдикції адміністративних судів тим, що досі в

українській адміністративно-правовій науці не дано чіткої відповіді щодо поняття й змісту предмета адміністративного права, співвідношення й розмежування приватно- й публічно-правових відносин? Пильний дослідник, звісно, помітить, що оновлений предмет адміністративного права, запропонований свого часу В. Б. Авер'яновим, певним чином відтворений у ст. 17 Кодексу адміністративного судочинства України [7, с. 87–89].

Однак неточність формулювання поняття й змісту адміністративно-правових фікцій призводить до спотвореного й неоднозначного їх використання в адміністративному судочинстві, появі процесуальних проблем і складнощів, про які йшлося на початку статті.

Цілісність Кодексу адміністративного судочинства України забезпечується взаємоузгодженим поєднанням адміністративно-правових й адміністративних процесуальних фікцій; останні мов би з'єднуються воєдино завдяки первісно існуючим адміністративно-правовим фікціям. Адміністративні процесуальні фікції використовують фікції адміністративно-правові, утворюючи своєрідний механізм, спрямований на захист публічних прав, свобод, законних інтересів суб'єктивного змісту. Наскільки досконалою з часом виявиться теорія адміністративного права, адміністративного процесуального права, визнання їх самостійними галузями права, – настільки й розробленим буде вчення про фікції. Тому сучасні намагання довести належність адміністративного процесу до змісту адміністративного

права завдають шкоди не лише розробленню досконалого вчення про адміністративне процесуальне право, але й стають на заваді першорядного пізнання фікцій у адміністративному процесі.

Тепер настала черга проаналізувати фікції адміністративної процесуальної природи. Метою таких фікцій, крім забезпечення можливості судового захисту публічних прав, свобод, законних інтересів, є також "наповнення" людської дійсності процесуальними інструментами й механізмами, необхідними для практичного втілення такого захисту. Виникнення адміністративних процесуальних фікцій обумовлено існуванням в Україні довершеного інституту адміністративної юстиції, чітко унормованої послідовності розгляду й вирішення публічно-правових спорів адміністративними судами. Як явище вигадане й фізично не існує, адміністративна юстиція не в змозі обійтися без інших фіктивних інструментів, конструкцій, категорій і понять. Ці фіктивні явища відіграють свою, власну роль, виконують особливі функції, забезпечуючи у свою чергу досягнення конкретного суспільного результату.

Насамперед, види та зміст адміністративних процесуальних фікцій обумовлені плинністю (динамічністю) людських взаємин, розгляду адміністративної справи, а відтак, – ми можемо спостерігати почергову переміну таких фікцій. Однак незмінним у адміністративному процесі завжди лишається людина або їх спільнота.

Почергова зміна адміністративних процесуальних фікцій впливає на вмі-

щину у правові обмеження людську реальність, сприяючи або її зміні, або набуттю нею нових ознак. Так, заслуговує на увагу справа за позовом гр. Б. до державної податкової адміністрації в Автономній Республіці Крим про визнання незаконним звільнення, повнення на роботі, стягнення середньомісячного заробітку за час вимушеного прогулу. Підставою для звільнення позивача із займаної посади став вирок районного суду Автономної Республіки Крим та ухвала апеляційного суду Автономної Республіки Крим, згідно з якими позивач була визнана винною в скоєнні злочину. Постановою міськрайонного суду Автономної Республіки Крим позов задоволено. Постановою апеляційного суду Автономної Республіки Крим постанову суду першої інстанції скасовано та ухвалено нову, якою відмовлено у задоволенні позову. Вищий адміністративний суд України у цій справі визнав правильною позицію суду апеляційної інстанції, яка полягала в тому, що позивача правомірно звільнили із займаної посади, оскільки державна служба припиняється у разі виявлення або виникнення обставин, що перешкоджають перебуванню державного службовця на державній службі у випадках, передбачених ст. 12 Закону України "Про державну службу" [8].

Адміністративний процес як різновид юридичного процесу складається з проваджень та стадій, зміст, особливості та порядок здійснення яких обумовлюється публічно-правовими відносинами, що утворюють предмет діяльності адміністративних судів. Тож

адміністративні процесуальні фікції можемо розділити на такі види:

1) адміністративні процесуальні фікції, котрі забезпечують можливість звернення фізичної особи за судовим захистом її, власне, судовий захист публічних прав, свобод, законних інтересів суб'єктивного змісту. До переліку таких фікцій належать нормативно закріплені у Розділі I "Загальні положення" й Розділі II "Організація адміністративного судочинства" Кодексу адміністративного судочинства України поняття, категорії й конструкції. Наприклад, мова може йти про завдання адміністративного судочинства, справу адміністративної юрисдикції (адміністративна справа);

2) адміністративні процесуальні фікції, які використовуються для організації та проведення підготовки адміністративної справи до судового розгляду;

3) адміністративні процесуальні фікції, необхідні для проведення судового розгляду адміністративної справи;

4) адміністративні процесуальні фікції, котрі забезпечують цілісність й логічність здійснення перегляду рішень судів першої та апеляційної інстанцій, перегляду у зв'язку з нововиявленими обставинами, примусове виконання рішень адміністративних судів.

Крім того, якщо зауважити на цілковому призначенні фікцій, які застосовуються в адміністративному процесі й закріплені адміністративним процесуальним законодавством, то умовно їх можна поділити на дві групи:

1) фікції, які забезпечують організацію адміністративного процесу й адміністративної процесуальної діяльності (поняття адміністративного су-

дочинства, правосуддя в адміністративних справах, принципи адміністративного судочинства, юрисдикція адміністративних судів щодо вирішення адміністративних справ, підсудність адміністративних справ);

2) фікції, котрі безпосередньо використовуються для здійснення адміністративної процесуальної діяльності адміністративного суду, учасників адміністративного процесу (відкриття провадження в адміністративній справі, підготовче провадження, судовий розгляд справи, судові дебати, закриття провадження у справі, провадження в окремих категоріях адміністративних справ, перегляд судових рішень (апеляційне провадження, касаційне провадження, перегляд судових рішень Верховним Судом України, провадження за нововиявленими обставинами)).

Отже, юридичним фікціям в адміністративному процесуальному праві притаманні такі ознаки:

1) існування фікцій в адміністративному процесі й адміністративному процесуальному праві України є об'єктивною закономірністю, викликане соціальними потребами й державними завданнями, зокрема, судовим захистом суб'єктивних прав, свобод, законних інтересів публічного змісту;

2) юридичні фікції в адміністративному процесуальному праві, виконуючи загальні функції правових фікцій, зберігаючи їхні сутнісні ознаки, характеризуються власними, особливими ознаками;

3) юридичні фікції можуть утворюватися як завдяки впливу іншої галузі права (конституційного права, адміністративного права), так і формуються винятково адміністративним процесуальним

правом. Тому в адміністративному процесуальному праві вони можуть бути як галузевого, так і міжгалузевого виду;

4) вироблення фікцій здійснюється одночасно із розвитком науки адміністративного процесуального права й законодавства, а відтак ці категорії взаємопов'язані й взаємообумовлені між собою;

5) юридичні фікції, котрі використовуються в адміністративному процесі, можуть закріплюватися як адміністративним процесуальним законодавством (Кодексом адміністративного судочинства України), так і нормами конституційного, адміністративного, кримінального, цивільного законодавства;

6) юридичні фікції в адміністративному процесі представляють собою неіснуючі величини різного порядку. Так, фіктивними в адміністративному процесі є – поняття (суб'єкт владних повноважень, позивач), категорії (склад суду, учасники адміністративного процесу), конструкції (публічно-правові відносини, апеляційне провадження), факт (порушення прав, свобод або законних інтересів особи рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень, вручення повістки);

7) поміщені у нормах Кодексу адміністративного судочинства України юридичні фікції утворюють складний, внутрішньо й зовнішньо залежний механізм, узгоджене й цілеспрямоване функціонування якого, у підсумку, забезпечує: а) можливість дієво застосувати цей законодавчий акт, б) виконання соціальних функцій – захист, поновлення або визнання суб'єктивних прав, свобод, законних інтересів; в) виконання завдань Кодексу адміністративного судочинства України;

8) юридичні фікції, котрі використовуються в адміністративному процесі, містять у собі категорії, котрі можуть застосовуватися як для врегулювання матеріальних, так і процесуальних правовідносин;

9) юридичні фікції є поняттям, узагальнюючою категорією, оскільки поєднують у собі інші, більш "дрібні" поняття або ж категорії. Отже, юридичні фікції можуть представляти собою як прості – залежні (наприклад, адміністративний позов), так і відносно незалежні – складні конструкції (адміністративний процес, публічна служба);

10) юридичні фікції – поняття, категорії, котрі мають невизначені межі розуміння, внаслідок чого можуть сприйматися неоднозначно, по-різному адміністративним судом, особами, які беруть участь у справі;

11) для юридичних фікцій в адміністративному процесі притаманна якість відносної істинності й хибності. Це твердження пояснюється тим, що правові норми, які закріплюють фікції адміністративного процесу не можуть розглядатися ані як істинні, ані як хибні, оскільки вони закріплюють (фіксують) не дійсність, а лише те, що б мало бути. Априорі хибні положення, отримуючи закріплення у правових нормах, набувають характер істини. Причиною цього є загальнообов'язковість норм права. Інакше кажучи, законодавець, усвідомлюючи неможливість існування якого-небудь факту у дійсності, насправді, тим не менше, вказує на необхідність визнання його справжнього (реального) існування. Тому така вказівка законодавця набуває вигляду певної умовної істини [2, с. 53];

12) юридичні фікції в адміністративному процесі практично втілюють сьогоденне суспільне життя, певний стан суспільних відносин й становище учасників суспільства у майбутні, бажані, очікувані або належні правовідносини;

13) неоднозначне використання юридичних фікцій в адміністративному процесі може обумовити апеляційне, касаційне оскарження рішень адміністративних судів;

14) в адміністративному процесі юридичні фікції виконують особливі функції, забезпечуючи: а) цілісність, стійкість та дієвість конкретного процесуально-правового явища, котре, в свою чергу, по своїй природі також може бути фіктивного змісту; б) дієву взаємодію норм й інститутів адміністративного процесуального права.

Отже, юридичні фікції в адміністративному процесуальному праві України – це поміщені в нормах національного адміністративного процесуального законодавства, філософсько-логічні, складні поняття, категорії, конструкції й факти, котрі приводять у дію таке законодавство, забезпечують його дієвість й виконання основних завдань, захист, поновлення, визнання суб'єктивних прав, свобод, законних інтересів публічного змісту.

Здійснене нами дослідження фікцій в адміністративному процесі й адміністративному процесуальному праві України лише започатковує розкриття глибинних особливостей та природи таких фікцій; науково-дослідницька й правозастосовча дійсність потребують наступних філософських розвідок походження й закономірностей творення по-

нять, категорій, конструкцій й фактів, які виникли в людській уяві і з часом були відтворені у законодавчому праві.

Список використаних джерел:

1. Трубецкой Е. Н. Энциклопедия права // Філософія та енциклопедія права в Університеті Святого Володимира : у 2 кн. – Кн. 2 / уклад. І. С. Гриценко, В. А. Короткий ; за ред. І. С. Гриценка. – К. : Либідь, 2011. – 448 с. – (Пам'ятки правничої думки Київського університету).

2. Лотфуллин Р. К. Юридические фикции в гражданском праве / Лотфуллин Р. К. – М. : Юристъ, 2006. – 213 с.

3. Бабін І. І. Презумпції та фікції в податковому праві : [навч. посіб.] / Бабін І. І. – Чернівці : Рута, 2009. – 320 с.

4. Уляновська О. В. Фікції в правовій системі України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 "Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень" / О. В. Уляновська. – Одеса, 2010. – 19 с.

5. Петражицкий В. Л. Введение в изучение права и нравственности. Основы эмоциональ-

ной психологии. – 3-е изд. СПб., 1908 // Петражицкий В. Л. Выбранные работы : У 2 кн. : К. : Либідь, 2011. – (Пам'ятки правничої думки Київського університету. – Кн. 1 / Уклад. І. С. Гриценко, В. А. Короткий ; за ред. І. С. Гриценка. – 448 с.

6. Довідка про результати вивчення та узагальнення практики розгляду справ за позовами фізичних осіб із приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vasu.gov.ua/ua/generalization_court_practice.html?_m=publications&_t=rec&id=1402&fp=11.

7. Адміністративне право України. Академічний курс : [підруч.] : у 2 тт. : Т. 1. Заг. частина / ред. колегія : В. Б. Авер'янов (голова). – К. : Юридична думка, 2007. – 592 с.

8. Довідка про вивчення та узагальнення практики розгляду адміністративними судами спорів з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби (частина II) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vasu.gov.ua/ua/generalization_court_practice.html?_m=publications&_t=rec&id=1266.

Бевзенко В. М. Фикции в административном процессе и административном процессуальном праве Украины.

В статтє названы фикции, которые используются в административном процессе, обоснована их практическая значимость. Определены виды административных процессуальных фикций, сформулированы существенные признаки и понятия этих фикций.

Ключевые слова: Кодекс административного судопроизводства Украины, юридические фикции, административное судопроизводство, административное правосудие, административный процесс.

Bevzenko V. Fictions in the Administrative Process and Administrative Procedural Law of Ukraine.

The article studies fictions which are used in administrative proceedings, justifies their practical significance, defines types of fictions in administrative proceedings and sets forth their essential features and concepts.

Keywords: the Code of the administrative legislation of Ukraine, legal fiction, administrative proceedings, administrative justice, administrative process.

Стаття надійшла до редакції 26.06.2012